

Włodzimierz A. Sokół¹

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach

”WDROŻENIA EMAS A ZARZĄDZANIE I KONTROLA PROGRAMEM OPERACYJNYM INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO W WOJEWÓDZKIM FUNDUSZU OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ W KATOWICACH”

1. Wprowadzenie

Podczas targów Poleko 2007 Minister Środowiska prof. M. Nowicki, poinformował o priorytetach pracy resortu środowiska na najbliższe lata. Na pierwszym miejscu znalazło się wykorzystanie środków unijnych na ochronę środowiska w latach 2007-2013. Sukces w tym zakresie w dużym stopniu zależeć będzie od zorganizowania w kraju sprawnego systemu zarządzania i kontroli (SZiK) środkami unijnymi, w tym dostępnych w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) [1]. Wymagania tego systemu nakreśli Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 [2]. Są one na tyle ogólne, że pozwalają zorganizować zarządzanie tym i innymi programami w dosyć elastyczny sposób, co stwarza pokusę nadmiernego jego rozbudowywania przez instytucje centralne i obsługujące je firmy konsultingowe (więcej wytycznych, procedur, instrukcji, sprawozdań itp.). Zdaniem autora, powinno się dążyć do ograniczenia do minimum ilości i objętości kreowanych dokumentów. Główny wysiłek powinien być skierowany na zapewnienie ich spójności, klarownej struktury oraz wspólnego modelu dla wszystkich instytucji uczestniczących w SZiK POIiŚ poprzez wykorzystania międzynarodowych i europejskich standardów zarządzania jakością i środowiskowego [3,4,5]. Ważne miejsce zajmuje EMAS [5] gdyż obejmuje swoimi wymaganiami ISO 14001 [4] i dodatkowe wymagania istotne dla realizacji POIiŚ. Instytucja posiadająca ZSZ nie musi budować systemu zarządzania i kontroli środkami europejskimi oddzielnie dla każdego programu. Wystarczy uzupełnić istniejący ZSZ o nowy proces/procesy, opisać je zgodnie z wymaganiami i szczegółowymi wytycznymi opracowanymi przez jednostkę zarządzającą oraz zapewnić zasoby dla jego realizacji. Taką komfortową sytuację posiada WFOŚiGW w Katowicach jako jednostka wdrażająca w POIiŚ, jednakże w sytuacji gdy w jednostkach uczestniczących w SZiK program, w tym w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego, Ministerstwie Środowiska, a także niektórych firmach opracowujących na ich zlecenie wytyczne, procedury czy instrukcje, nie funkcjonuje system zarządzania jakością, czy zarządzania środowiskowego spełniający odpowiednio wymagania ISO 9001 czy EMAS, pojawia się istotna bariera. Wdrożenie ZSZ w tych jednostkach, zwłaszcza EMAS, wydaje się celowe.

W artykule autor przedstawił w jaki sposób w WFOŚiGW w Katowicach zbudowano model SZiK POIiŚ w ramach ZSZ i jakie z tego wynikają korzyści. W doskonaleniu SZiK POIiŚ w oparciu o międzynarodowe standardy, w tym EMAS, autor upatruje kierunku doskonalenia całego systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce, bowiem fundusze ekologiczne (Narodowy i wojewódzkie) podejmując się zadań jednostek wdrażających POIiŚ oraz wspomagając dofinansowaniem realizację programów regionalnych, reprezentują nową jakość.

Zainteresowani bardziej szczegółowym opisem funkcjonującego w Funduszu ZSZ znajdą go w materiałach z poprzednich konferencji [6,7] oraz w Deklaracji środowiskowej EMAS, dostępnej na stronie internetowej Funduszu: www.wfosigw.katowice.pl.

¹ Dr inż. Włodzimierz A. Sokół –Pełnomocnik Zarządu ds. Zintegrowanego Systemu Zarządzania, w tym systemu zarządzania i kontroli Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko na podstawie wymagań ISO 9001, ISO 14001 i EMAS oraz Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Autor modelu ZSZ w WFOŚiGW w Katowicach oraz ok. 100 publikacji krajowych i zagranicznych z zakresu ochrony środowiska, energetyki, w tym jądrowej (zapobieganie poważnym awariom przemysłowym), gospodarki odpadami, Czystszej Produkcji, nowoczesnych technologii, zrównoważonej rewitalizacji terenów zdegradowanych i przemysłowych, zarządzania środowiskowego oraz Regionalnego Systemu Zarządzania Środowiskowego REMAS (wraz z systemem kontroli opłat środowiskowych). Członek Komitetu Technicznego 270 PKN ds. Zarządzania Środowiskowego. Posiada potwierdzone zdaniem egzaminem kompetencje weryfikatora EMAS. Wiceprezes Zarządu Funduszu w latach maj 2001-wrzesień 2007.

2. Zintegrowany System Zarządzania w WFOŚiGW w Katowicach

W WFOŚiGW w Katowicach funkcjonuje Zintegrowany System Zarządzania Jakością i Środowiskowego (ZSZ) [6,7], spełniający wymagania międzynarodowych norm ISO 9001 [3], ISO 14001 [4] oraz Rozporządzenia EMAS [5]. Potwierdzeniem wdrożenia systemu i spełniania przez Fundusz wymagań ISO 9001 i ISO 14001 jest uzyskanie certyfikatu wydanego przez niezależną jednostkę certyfikującą w zakresie: „Gromadzenie i gospodarowanie środkami finansowymi, z ich przeznaczeniem na dofinansowywanie przedsięwzięć proekologicznych, poprawiających stan środowiska w województwie śląskim”, natomiast spełnianie wymagań EMAS potwierdza wpis do krajowego rejestru EMAS dokonany przez Ministra Środowiska w dniu 31.01.2007 pod numerem: PL 2.24-002-6 (Rys.1).

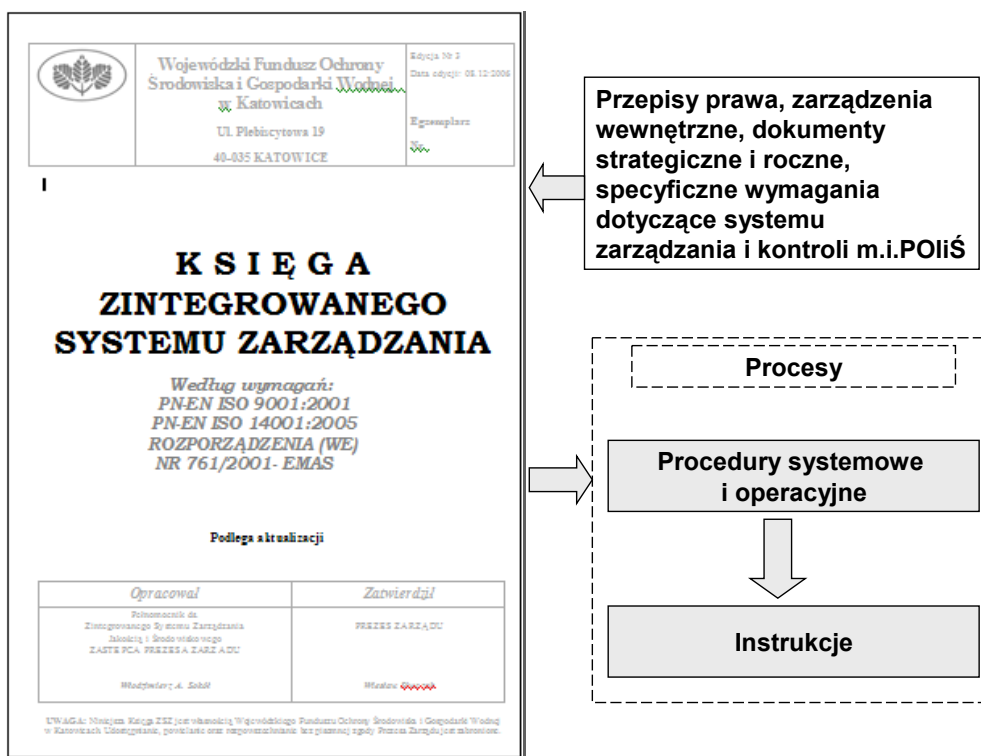
Rys.1. Certyfikaty potwierdzające spełnianie przez Fundusz wymagań ISO 9001 i ISO 14001 oraz rejestrację w systemie EMAS

Fundusz działając w ramach wyznaczonych przez ustawę Prawo ochrony środowiska, kreuje swoje dokumenty planistyczne - strategiczne i roczne w taki sposób, by dofinansowywać zadania zgodne z priorytetami i celami zapisanymi w strategii i programie ochrony środowiska województwa śląskiego. Wdrożony w Funduszu ZSZ pozwala dofinansowywać zadania ze środków własnych oraz z innych źródeł i programów, w tym europejskich, a także pełnić rolę Instytucji Wdrażającej (IW) w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) w zakresie wynikającym z zawartego z Ministerstwem Środowiska Porozumienia z dnia 25 czerwca 2007 w sprawie realizacji POIiŚ (Porozumienie).

W Funduszu jako instytucji finansów publicznych, niezależnie od źródeł finansowania i pełnionej roli w POIiŚ i innych programach, realizowane są trzy grupy procesów, wzajemnie ze sobą powiązanych:

- procesy zarządzania,
- procesy pomocnicze,
- procesy zasadnicze.

Podstawowym dokumentem jest Księga ZSZ (rys.2). Opisano w niej wszystkie realizowane przez Fundusz procesy. Główne rozdziały spisu treści Księgi ZSZ wynikają z wymagań ISO 9001 (tablica 1). Tam gdzie jest to wymagane przez normy ISO 9001, ISO 14001, rozporządzenie EMAS, przepisy prawa lub specyficzne wymagania np. POliŚ, sposób postępowania w obrębie poszczególnych procesów jest uszczegóławiany w formie procedur (PS – systemowe, PO – operacyjne). Niektóre procedury uzupełniają szczegółowe instrukcje (IS – systemowe, IO – operacyjne). Wszystkie procedury i instrukcje mają standardową zawartość (tablica 2). Aktualny wykaz procesów i opisujących je dokumentów w ZSZ Funduszu zawiera tablica 3.

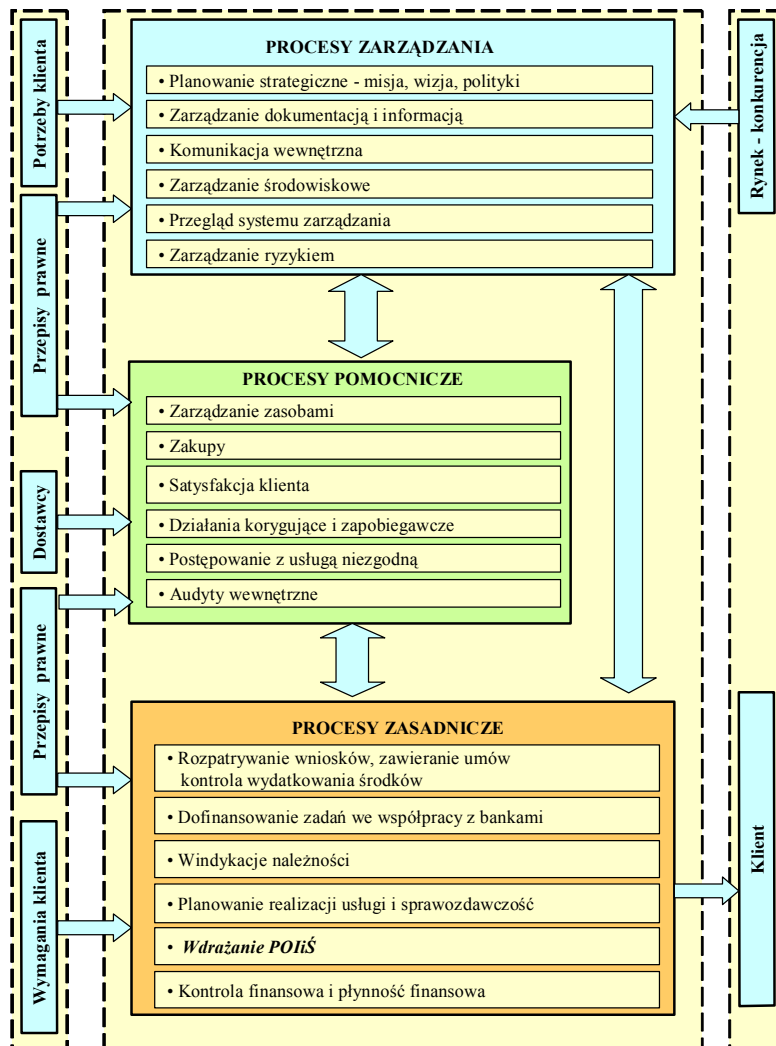
Rys.2. Struktura dokumentacji ZSZ

Tablica 1: Spis treści Księgi ZSZ

Nr	Tytuł rozdziału
1	Deklaracje Kierownictwa
2	Terminologia i normy związane
3	Prezentacja Funduszu
4	Zintegrowany system zarządzania
5	Odpowiedzialność kierownictwa
6	Zarządzanie zasobami
7	Realizacja usługi
8	Pomiary, analiza i doskonalenie
9	Karta zmian Księgi ZSZ
Załącznik nr 1 - Schemat organizacyjny	
Załącznik nr 2 - Cele strategiczne i operacyjne realizowanych procesów, wynikające z polityki jakości i środowiskowej	
Załącznik nr 3 - Mapa procesów	
Załącznik nr 4 - Wykaz procedur/instrukcji/procesów	
Załącznik nr 5 – Realizacja wymagań ISO 14001 i EMAS w dokumentacji ZSZ	
Załącznik nr 6 – Polityka Jakości	
Załącznik nr 7 – Polityka Środowiskowa	
Załącznik nr 8 - Deklaracja środowiskowa EMAS	
Załącznik nr 9 – Opis systemu zarządzania i kontroli Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w WFOSiGW w Katowicach	

Tablica 2. Jednolita zawartość procedur i instrukcji w ZSZ

ZAWARTOŚĆ PROCEDURY	ZAWARTOŚĆ INSTRUKCJI
1. Cel procedury	1. Przedmiot instrukcji.
2. Przedmiot procedury	2. Zakres stosowania instrukcji.
3. Zakres stosowania procedury	3. Treść instrukcji.
4. Terminologia	4. Odpowiedzialność.
5. Tryb postępowania	5. Dokumenty przywołane.
6. Schemat graficzny procedury	6. Wykaz załączników.
7. Odpowiedzialność	7. Wykaz zapisów.
8. Dokumenty przywołane	8. Rozdzielnik instrukcji.
9. Wykaz załączników	9. Karta zmian instrukcji
10. Wykaz zapisów	
11. Rozdzielnik procedury	
12. Karta zmian procedury	

Rys.3. Mapa realizowanych przez Fundusz procesów

Tablica 3. Wykaz procesów/procedur/instrukcji/ w ZSZ funkcjonującym w Funduszu

PROCESY ZARZĄDZANIA		
Rodzaj dokumentu	Nazwa dokumentu	Nazwa procesu
	Księga ZSZ	Planowanie strategiczne
	Księga ZSZ	Przegląd zarządzania
	Księga ZSZ	Komunikacja wewnętrzna
PS	„Obieg dokumentacji dotyczącej zintegrowanego systemu zarządzania”	Zarządzanie dokumentacją i informacją
PS	„Opracowanie, modyfikacja i rozpowszechnianie procedur zintegrowanego systemu zarządzania”	
PS	„Opracowanie, modyfikacja i rozpowszechnianie instrukcji zintegrowanego systemu zarządzania”	
PS	„Nadzór nad zapisami dotyczącymi zintegrowanego systemu zarządzania”	
IS	„Instrukcja kancelaryjna”	
IS	„Instrukcja archiwum zakładowego”	
PS	„Bezpieczeństwo informacji, systemu informatycznego i ochrona danych osobowych”	
IS	„Zarządzanie systemem informatycznym”	
IS	„Polityka bezpieczeństwa zbiorów danych osobowych”	
IS	„Polityka bezpieczeństwa informacji”	
PS	„Zarządzanie środowiskowe”	Zarządzanie środowiskowe
PS	„Ocena efektów działalności środowiskowej”	
PO	„Zarządzanie ryzykiem”	Zarządzanie ryzykiem

PROCESY POMOCNICZE		
Rodzaj dokumentu	Nazwa dokumentu	Nazwa procesu
PS	„Szkolenie, kwalifikacje i kompetencje personelu”	Zarządzanie zasobami
IS	„Instrukcja naboru na wolne stanowiska pracy w Biurze WFOŚiGW w Katowicach”	
	Księga ZSZ p.7.4	Zakupy
PS	„Audyty wewnętrzne”	Audyty wewnętrzne
PS	„Działania korygujące i zapobiegawcze”	Działania korygujące i zapobiegawcze
PS	„Postępowanie z usługą niezgodną”	Postępowanie z usługą niezgodną
PO	„Audyty wewnętrzne”	Audyty wewnętrzne finansowy
PO	„Badanie satysfakcji klienta zewnętrznego i wewnętrznego”	Satysfakcja klienta

PROCESY ZASADNICZE		
Rodzaj dokumentu	Nazwa dokumentu	Nazwa procesu
PO	„Rozpatrywanie wniosków, zawieranie umów i kontrola wydatkowania środków Funduszu”	Rozpatrywanie wniosków, zawieranie umów i kontrola wydatkowania środków Funduszu
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania zadań z zakresu ochrony atmosfery”	
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania zadań z zakresu ochrony wód i gospodarki wodnej”	
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania zadań z zakresu gospodarki odpadami i rolnictwa ekologicznego ”	
IO	„Instrukcja postępowania przy opiniowaniu wniosków o umorzenie części pożyczek”	
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania zadań z zakresu ochrony przyrody, edukacji ekologicznej i profilaktyki zdrowotnej”	
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania opracowań stanowiących podstawą aplikacji o środki z Funduszu Spójności”	
IO	„Instrukcja oceny wartości zabezpieczeń wierzytelności Funduszu”	
IO	„Instrukcja działania Komitetu Pożyczkowego”	
IO	„Sposób postępowania przy przystępowaniu Funduszu do spółek handlowych, nabywania i zbywania udziałów lub akcji oraz monitorowania spółek”	
IO	„Instrukcja przeprowadzania analiz ekonomicznych wnioskodawców”	
IO	„Instrukcja kontroli i monitorowania projektu”	
IO	„Instrukcja przyznawania nagród”	
IO	„Instrukcja wyliczania wysokości oraz struktury dofinansowania zadań z zakresu programów, prac naukowo-badawczych, opracowań	
PO	„Procedura dofinansowanie przedsięwzięć we współpracy z bankami”	
PO	„Procedura windykacji należności”	Windykacja
PO	„Planowania usługi i sprawozdawczość”	Planowanie realizacji usługi

PO	„Wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – Szczegółowa Instrukcja Wykonawcza WFOŚiGW w Katowicach”	Wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko
IO	„Informacja i promocja w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko”	
IO	„Przygotowanie i ocena projektów finansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”	
IO	„Kontrola realizacji projektów finansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”	
IO	„Kontrola zawierania umów pomiędzy beneficjentem a wykonawcą w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”	
IO	„Monitorowanie i sprawozdawczość w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”	
IO	„Zarządzanie finansowe i rozliczanie projektów w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”	
PO	„Procedura kontroli finansowej i płynności finansowej”	Płynność finansowa

3. Realizacja specyficznych wymagań POIiŚ w ramach ZSZ

System zarządzania i kontroli POIiŚ w Funduszu jest częścią ZSZ. Instytucją Zarządzającą (IZ) jest tutaj Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, a Instytucją Pośredniczącą Ministerstwo Środowiska (IP). Zakres działania Funduszu w programie wynika z zawartego z Ministerstwem Środowiska „Porozumienia w sprawie realizacji Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” dla osi priorytetowych: I – Gospodarka wodno-ściekowa i II – Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi (projekty o wartości poniżej 25 mln euro)” zawartego w dniu 25 czerwca 2007 r i obejmuje sześć, niżej opisanych grup zadań.

1) Informacja i promocja:

- prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych zgodnie z Planem komunikacji PO IiŚ na lata 2007-2013 oraz zgodnie z rocznymi planami działań;
- współpraca z IP przy opracowywaniu rocznych planów działań;
- informowanie beneficjentów o zasadach wypełniania obowiązków informacyjnych w zakresie projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej;
- monitorowanie i kontrolowanie wypełniania przez beneficjentów obowiązków informacyjnych.

2) Przygotowanie i ocena projektów:

- monitorowanie przygotowania projektów umieszczonych w „Indykatywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych, w tym Dużych”;
- przedstawianie IP wniosku z załącznikami dla ocenionych pozytywnie projektów umieszczonych w „Indykatywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych, w tym Dużych”, celem podjęcia w stosunku do nich decyzji o dofinansowaniu;
- ustalanie terminów rund aplikacyjnych w porozumieniu z IP dla projektów wybieranych w procedurze konkursowej;
- przyjmowanie i dokonywanie oceny formalnej wniosków składanych przez potencjalnych beneficjentów w procedurze konkursowej, w oparciu o kryteria zatwierdzone przez Komitet Monitorujący POIiŚ oraz przekazanie wyników oceny IP;
- uczestniczenie w pracach grup roboczych do spraw oceny projektów powoływanych przez IP;
- zawieranie we własnym imieniu z beneficjentami umów o dofinansowanie projektów w ramach PO IiŚ według wzoru zatwierdzonego przez IZ.

3) Kontrola realizacji projektów:

- przygotowanie planu kontroli u beneficjentów na dany rok kalendarzowy i przedstawianie do weryfikacji IP;
- przeprowadzanie kontroli projektów zgodnie z właściwymi wytycznymi;

- sporządzanie informacji pokontrolnej oraz przekazywanie jej wraz z zaleceniami pokontrolnymi do IP zgodnie z właściwymi wytycznymi,
- wykrywanie nieprawidłowości i niezwłoczne informowanie IP zgodnie z właściwymi wytycznymi.

4) Kontrola zawierania umów pomiędzy beneficjentem a wykonawcą:

- dla zadań, do których stosuje się przepisy dotyczące zamówień publicznych:

- przeprowadzenie, przed podpisaniem umowy o dofinansowanie, weryfikacji spełnienia przez beneficjenta kryteriów gotowości w zakresie zamówień publicznych;
- sporządzanie planów kontroli i sprawozdań z wykonania planów kontroli i przekazywanie ich do IP;
- opiniowanie dokumentacji przetargowej (tj. specyfikacji istotnych warunków zamówienia, ogłoszenia o zamówieniu oraz zaproszenia do złożenia ofert) pod względem zgodności z obowiązującymi przepisami w zakresie zamówień publicznych, zakresem przedsięwzięcia określonym we wniosku o dofinansowanie, decyzji i umowie o dofinansowaniu, kwalifikowalności wydatków oraz zgodności z ofertą wybranego wykonawcy;
- kontrola prowadzenia postępowania od jego wszczęcia w zakresie poprawności stosowania procedur przewidzianych obowiązującymi przepisami w zakresie zamówień publicznych;
- kontrola zawartych umów pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami w zakresie zamówień publicznych, zgodności z zakresem przedsięwzięcia określonym we wniosku o dofinansowanie, decyzji i umowie o dofinansowaniu, kwalifikowalności wydatków oraz zgodności z dokumentacją przetargową i ofertą wybranego wykonawcy;
- kontrola prawidłowości zawierania aneksów do umów pod kątem spełniania przesłanek przewidzianych obowiązującymi przepisami w zakresie zamówień publicznych oraz pod kątem zgodności z zakresem przedsięwzięcia określonym we wniosku o dofinansowanie, decyzji i umowie o dofinansowaniu oraz kwalifikowalności wydatków;
- kontrola prawidłowości udzielania zamówień uzupełniających i dodatkowych pod kątem spełniania przesłanek przewidzianych obowiązującymi przepisami w zakresie zamówień publicznych oraz pod kątem zgodności z zakresem przedsięwzięcia określonym we wniosku o dofinansowanie, umowie i decyzji o dofinansowaniu oraz kwalifikowalności wydatków;
- przygotowywanie zbiorczych zestawień dotyczących wszczętych postępowań o udzielenie zamówienia i zawartych umów oraz przekazywanie ich do Instytucji Pośredniczącej;

- dla zadań, do których nie stosuje się przepisów dotyczących zamówień publicznych:

- sporządzanie planów kontroli i sprawozdań z wykonania planów kontroli i przekazywanie ich do IP;
- kontrola zawieranych umów pod kątem zgodności z zakresem przedsięwzięcia określonym we wniosku o dofinansowanie i decyzji o dofinansowaniu oraz kontrola pod względem zgodności z zasadami kwalifikowalności wydatków;
- współpraca z IP w zakresie opracowania metodyki doboru do kontroli próby procedur zawierania umów;
- przygotowywanie zbiorczych zestawień dotyczących zawartych umów oraz przekazywanie ich do IP;

5) Monitorowanie i sprawozdawczość:

- bieżące monitorowanie realizacji projektów;
- sporządzanie i przekazywanie do IP informacji miesięcznych, sprawozdań okresowych, rocznych, końcowych z realizacji działań zgodnie z zakresem oraz terminami określonymi w wytycznych IZ oraz zbiorczej informacji z raportów z osiągniętych efektów;
- monitorowanie rezultatów i oddziaływań do 5 lat po zakończeniu realizacji projektów;
- gromadzenie informacji finansowych i statystycznych dotyczących działań i projektów realizowanych w ramach działania i przekazywanie ww. danych na żądanie IP, IZ, Instytucji Certyfikującej lub Instytucji Audytowej;
- przekazywanie IP informacji dotyczących postępu finansowego w ramach poszczególnych działań z uwzględnieniem źródeł pochodzenia środków;
- na wniosek IP opracowywanie materiałów informacyjnych na potrzeby m.in. Komitetu Monitorującego.

6) Zarządzanie finansowe i rozliczanie projektów:

- prowadzenie systemu księgowego rejestrującego, zgodnie z opracowaną instrukcją wykonawczą, każdej operacji związanej z przekazywaniem środków na realizację projektów w ramach poszczególnych działań;
- zapewnienie prowadzenia systemu, o którym mowa w ust. 1, przez beneficjentów dla poszczególnych projektów;
- przyjmowanie, weryfikacja i zatwierdzanie złożonych przez beneficjentów wniosków o płatność;
- zatwierdzanie wydatków kwalifikowanych poniesionych przez beneficjentów, zgodnie z właściwymi wytycznymi;
- przesyłanie do IP w uzgodnionych terminach zbiorczego zestawienia wszystkich operacji finansowych dotyczących działań w ramach wskazanych osi priorytetowych;
- opracowywanie zbiorczego wniosku o płatność i przekazywanie go do IP;
- dokonywanie płatności zaliczkowych na rzecz beneficjentów po weryfikacji spełnienia przez beneficjenta warunków do przekazania płatności zaliczkowych, zgodnie z zasadami ustalonymi przez Instytucję Zarządzającą;
- dokonywanie płatności pośrednich/końcowych na rzecz beneficjentów, po pozytywnym zweryfikowaniu wniosku przez IW;
- przygotowywanie i przedstawianie IP informacji nt. potrzeby przesunięć środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego lub Funduszu Spójności pomiędzy osiami priorytetowymi lub działaniami;
- otwarcie oprocentowanych rachunków lub subkont służących do rozliczeń kwot odzyskanych w ramach danej osi priorytetowej i zapewnienie, że odsetki od tych środków będą wykorzystywane zgodnie z zasadami przyjętymi przez IZ;
- odzyskiwanie i zwrot środków nieprawidłowo wydatkowanych od beneficjentów poprzez potrącenie wypłaconych nienależnie kwot z kolejnego wniosku o płatność lub dochodzenie zwrotu od beneficjenta równowartości nienależnie wypłaconej kwoty wraz z odsetkami w wysokości jak za zaległości podatkowe;
- opracowywanie wymaganych prognoz płatności dla poszczególnych działań;
- przekazywanie Instytucji Certyfikującej, za pośrednictwem IZ lub IP, niezbędnych informacji o procedurach i weryfikacjach (kontrolach) prowadzonych w związku z wydatkami zawartymi w deklaracjach wydatków, zgodnie z zakresem określonym przez Instytucję Certyfikującą i uzgodnionym z IZ;
- prowadzenie rejestru dłużników, tj. zestawienia kwot pozostających do odzyskania wraz ze wskazaniem dłużnika, zgodnie z wytycznymi przyjętymi przez IZ;

- akceptowanie i przyjmowanie na zasadach obowiązujących w IW zabezpieczenia prawidłowego wykorzystania przekazanych i nierozliczonych środków w sposób określony w umowie o dofinansowanie.

Powyższe zadania i związane z nimi wymagania zostały uwzględnione w ZSZ Funduszu [8] poprzez dokonanie zmian w strukturze organizacyjnej, zapewnienie zasobów, wyłonienie nowego procesu „*Wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*” (Rys.3, tablica 3) i opisanie go jedną nową procedurą operacyjną ZSZ:

„*Wdrażanie Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – Szczegółowa Instrukcja wykonawcza WFOŚiGW w Katowicach*”

Tę nową w ZSZ procedurę uzupełnia sześć szczegółowych instrukcji operacyjnych, odnoszących się do grup zadań przypisanych Funduszowi w Porozumieniu, a wymienionych wyżej tj.:

- „*Informacja i promocja w Programie Operacyjnym Infrastruktura i środowisko*”
- „*Przygotowanie i ocena projektów finansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*”
- „*Kontrola realizacji projektów finansowanych z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*”
- „*Kontrola zawierania umowy pomiędzy beneficjentem a wykonawcą w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*”
- „*Monitorowanie i sprawozdawczość w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*”
- „*Zarządzanie finansowe i rozliczanie projektów w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko*”

Gdyby w Funduszu nie funkcjonował ZSZ spełniający wymagania międzynarodowych standardów, w tym EMAS, wówczas SZiK POIiŚ wymagałby opisanie nie jednego lecz kilkunastu procesów (Rys.3) i opracowania nie siedmiu (procedura+6 instrukcji), lecz znacznie większej liczby procedur i instrukcji (tablica 3). Realizacja przez Fundusz zadań Instytucji Wdrażającej POIiŚ wymaga bowiem realizacji znacznie większej liczby procesów gdyż obowiązują Fundusz procesy i związane z nimi procedury/instrukcje wynikające z funkcjonowania jako instytucji finansów publicznych. Dzięki wdrożeniu ZSZ nakład pracy nad wdrożeniem i doskonaleniem SZiK POIiŚ jest i będzie znacznie mniejszy. Jednocześnie zapewniona jest wysoka jakość funkcjonowania Funduszu w POIiS, gdyż oprócz nadzoru w ramach SZK (konieczność poddania się audytowi zgodności i zatwierdzanie szczegółowej instrukcji wykonawczej przez IP) Fundusz podlega raz w roku audytowaniu przez niezależną jednostkę certyfikującą na zgodność z wymaganiami ISO 9001, ISO 14001 i EMAS.

Praca nad SZiK POIiS byłaby jeszcze bardziej efektywna gdyby IZ i IP oraz pozostałe IW posiadały wdrożony ZSZ i stosowały te same standardy zarządzania, wynikające z wymagań ISO 9001 i EMAS. Wówczas dokumenty instytucji uczestniczących w POIiS funkcjonowałyby w ramach tego samego modelu zarządzania (Rys.1, tablica 1) i stosowały wystandaryzowane dokumenty (tablica 2). Jednocześnie ilość i objętość dokumentów tworzonych w ramach programu byłaby zredukowana do niezbędnego minimum, a wszystkie instytucje stosowałyby tę samą terminologię i filozofie zarządzania.

4. Podsumowanie

Przykład WFOŚiGW w Katowicach pokazuje, że wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania w instytucji uczestniczącej w systemie zarządzania i kontroli środkami europejskimi (tutaj POIiS) w oparciu o międzynarodowe standardy zarządzania jakością i środowiskowego (ISO 9001 i EMAS) pozwala na zapewnienie spójności, klarownej struktury i ogra-

niczenia do minimum ilości oraz objętości kreowanych dokumentów, a w efekcie znacznie ułatwi realizację zadań oraz doskonalenie systemu. Niestety Fundusz jest jedyną instytucją w SZiK POIiŚ posiadającą wdrożony i certyfikowany zintegrowany system zarządzania spełniający wymagania ISO 9001, ISO 14001 oraz EMAS.

Zdaniem autora powinno się dążyć do wypracowania wspólnego modelu dla wszystkich instytucji uczestniczących w systemie zarządzania i kontroli POIiŚ w oparciu o międzynarodowe standardy, w tym EMAS zintegrowany z elementami ISO 9001. Powinien to być kierunek doskonalenia całego systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce, bowiem fundusze ekologiczne (Narodowy i wojewódzkie) podejmując się zadań jednostek wdrażających POIiŚ oraz wspomagając dofinansowaniem realizację programów regionalnych, reprezentują nową jakość i od nich w dużej mierze zależeć będzie stopień wykorzystania środków europejskich przeznaczonych na ochronę środowiska. Nie bez znaczenia dla ZSiK programów operacyjnych byłoby wdrożenie wspomnianych międzynarodowych standardów zarządzania w instytucjach centralnych – w Ministerstwie Środowiska i Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Posiadanie certyfikatów ISO 9001/ISO 14001 powinno być wymogiem stawianym firmom opracowującym wytyczne i podręczniki na zlecenie instytucji centralnych dla programów europejskich.

6. Spis literatury

- [1] Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 29 listopada 2006
- [2] Rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylające rozporządzenie(WE) nr 1260/99
- [3] PN-EN ISO 9001:2001 „Systemy zarządzania jakością. Wymagania”
- [4] PN-EN ISO 14001:2005 „Zarządzanie środowiskowe. Specyfikacja i wytyczne stosowania”
- [5] Rozporządzenie (EC) nr 761/2001 Parlamentu Europejskiego i Rady z 19 marca 2001, dopuszczające dobrowolny udział organizacji w systemie zarządzania środowiskowego i audytu we Wspólnocie (EMAS)
- [6] Sokół W.A.: ”Znaczenie wdrożenia EMAS w Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach dla poprawy stanu środowiska w regionie”. Międzynarodowa Konferencja KOMEKO 2007, Szczyrk, 20-22 marca 2007
- [7] Sokół W.A.: ”Znaczenie wdrożenia EMAS na przykładzie Wojewódzkim Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach”. Seminarium: „EMAS - Alternatywa czy uzupełnienie dla ISO 14001”. Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 16 maja 2007
- [8] Księga Zintegrowanego Systemu Zarządzania. Załącznik nr 9 – „Opis systemu zarządzania i kontroli Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w WFOSiGW w Katowicach”